

GLOBALLASHUV DAVRIDA XALQARO STANDARTLARGA MOS RAVISHDA O'QITUVCHILARNING FIKRLASH QOBILIYATI KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Ulug'bek Yusupov

Andijon davlat pedagogika instituti mustaqil izlanuvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada globallashuv sharoitida o'qituvchilarni o'qitish orqali global ongni rivojlantirishga yordam berish ochib berilgan. O'qituvchi ta'lim dasturlarini namoyish qilishi hamda qanday usulda o'qituvchi ta'lim standartlari o'ziga xosligi uslubini yo'lga qo'yish bayon etilgan. Xalqaro ta'lim kurslarini tashkil qilish orqali o'qituvchilarning kontseptsiyasini ishlab chiqish va ushbu kamchiliklarni bartaraf etishi mumkin. Global jarayonlar va ularning ta'limga ta'siri haqida tushunchalar berish yo'lariga to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar. *Global yondashuv, o'qituvchilar ta'limi, Pedagogik mukammallik, qiyosiy ta'lim, xalqaro ta'lim.*

ABSTRACT

This article explores how to help develop global consciousness through teacher training in the context of globalization. It is described how the teacher can demonstrate educational programs and how to establish the unique style of teacher education standards. By organizing international education courses, it is possible to develop the concept of teachers and eliminate these shortcomings. Ways of understanding global processes and their impact on education are discussed.

Key words. *Global approach, teacher education, Pedagogical excellence, comparative education, international education*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz" deya bildirgan fikrlari davlatimizning turli sohalarida olib borilayotgan islohotlar asosida o'z tasdig'ini topmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 28 dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasida ham "...oliy ta'lim tizimida tahsil olish uchun teng imkoniyat yaratishga qaratilgan ishlarni yanada kuchaytirish zarur, oliy o'quv yurtlari nufuzini oshirish, nodavlat ta'lim maskanlarini ko'paytirib, yuqori malakali kadrlarni jalb etish

va raqobatni kuchaytirish lozim” deb ta’kidlangan. Yuqoridagilarni e’tiborga olib, O’zbekiston Respublikasi oliy ta’lim muassasalarida ta’lim olayotgan bo’lajak o’qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirishga katta e’tibor qaratilishi lozim. Bugungi glaballashuv davrida kelajakning pedagogik mahoratini rivojlantirishga nazariy va kontseptual yondashuvlar o’qituvchilar, o’qituvchilarning kasbiy mahoratini rivojlantirish bilan bog’liq fazilatlar tizimi va shaxsga yo’naltirilgan tashkilotni tashkil etishning psixologik va pedagogik xususiyatlari ta’lim jarayoni aniqlanadi. Zamonaviy jamiyat sharoitida talabalarning kasbiy rivojlanishi mumkin emas ta’limdagi global tendentsiyalarni hisobga olish. Ushbu yo’nalishlar so’nggi yillarda kasb-hunar maktabida eng aniq namoyon bo’ldi O’qituvchi oldida turgan mas’uliyatli vazifalar undan quyidagilarni talab qiladi o’z ishining ustasi, talabalarni tarbiyalash qobiliyati, yo’llarini aniqlashda mahorat ularning qiziqishlari, qobiliyatlari, iste’dodlari, e’tiqodlari, amaliy ko’nikmalarini har tomonlama rivojlantirish. Jahonda miqyosda bugungi kunda bo’lajak kadrlarni tayyorlash, ta’lim zamonaviy innavatsion usullar orqali ta’lim berishni amalga oshirish bo’yicha jahonning nufuzli top 1000 taligiga kirgan oliy ta’lim muassasalari va ilmiy markazlari tomonidan olib borilayotgan tadqiqotlarda bo’lajak pedagoglarning kasbiy mahorati mezonlari, innovatsion ta’lim muhitini yaratish muammolari xalqaro ta’lim standartlari talablarining joriy qilinishiga alohida ahamiyat qaratilmoqda. Bunda yosh o’qituvchilarning pedagogik kompetentligi tarkibini zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalarni ta’lim jarayonida muvaffaqiyatli qo’llashning motivatsion, kognitiv, operatsion, reflektiv va o’z-o’zini baholash kabi indikatorlari asosida kengaytirishga qaratilgan ilmiy izlanishlar muhim o’rin tutadi. Mamlakatimizda ilg’or xorijiy tajribalar asosida uzluksiz ta’lim tizimi uchun bo’lajak yosh o’qituvchilarni tayyorlashning zamonaviy ta’lim mazmunini modernizatsiyalash, talabalar ichki imkoniyatlarini ro’yobga chiqarishga imkon beruvchi zarur shart-sharoitlar yaratishga yo’naltirilgan ta’lim muhitini yaratish bo’yicha tadqiqot ishlari olib borilmoqda. O’zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo’yicha Harakatlar strategiyasida “uzluksiz ta’lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta’lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga mos yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom ettirish” kabi ustuvor vazifalar belgilangan. Bu borada aksiologik yondashuv asosida ijtimoiy-madaniy kompetentlikni rivojlantirishga yo’naltirilgan ta’lim muhitini shakllantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Jamiyat taraqqiyotida, yurt, millat taqdirida o’sib kelayotgan yosh avlodning jismoniy va ma’naviy barkamolligi, intellektual salohiyati muhim o’rin tutadi. Zero,

davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek, "Dunyo shiddat bilan o'zgarib, barqarorlik va xalqlarning mustahkam rivojlanishiga raxna soladigan turli yangi tahdid va xavflar paydo bo'layotgan bugungi kunda, ma'naviyat va ma'rifatga, axloqiy tarbiya, yoshlarning bilim olish, kamolga yetishga intilishiga e'tibor qaratish har qachongidan ham muhimdir" deganlar.

Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimi va barkamol avlodni tarbiyalash davlat siyosatining asosiy ustuvor yo'nalishlari darajasiga ko'tariladi, strategik vazifalar belgilab berildi va ta'lim sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratildi. Biz o'qituvchi ta'lim uchun global imperativ bo'ylab izhor qanday tahlil o'qituvchilarni o'qitish dasturlari uchun standart hujjatlar. Biz bo'shliqlarni ham tasvirlab berdik ba'zi qaramay, xalqaro va global tendentsiyalari atrofida o'qituvchi ta'lim o'quv paydo o'qituvchilarni tayyorlashga global mavzularni kiritish bo'yicha harakatlar. Biz qiyosiy deb hisoblaymiz ta'lim kurslari ushbu kamchiliklarni bartaraf etish uchun zarur, ayniqsa ularning mazmuni moslashtirilgan bo'lsa o'qituvchilarni global jarayonlarni yaxshiroq tushunish uchun zarur bo'lgan kontseptual asoslar bilan jihozlash va dunyo bo'ylab maktab va o'qitishdagi transmilliy o'zgarishlar. Biz qo'llab-quvvatlaymiz global tarkibni o'qituvchilar ta'limidagi boshqa kurslarga integratsiya qilish uchun harakat qiling, biz bunday urinishlar opportunistik ixtiyoriylikka olib kelishi mumkin.

Ta'limda xalqarolashtirish siyosatiga tez-tez hamroh bo'ladigan yoki asos soladigan tor iqtisodiy nutqning gegemonligiga qarshi chiqish imkoniyatlarini o'rganamiz. Biz baynalmilallashtirishni o'qituvchilarni o'qitish doirasida qiyosiy ta'limni 'chegara pedagogikasi' sifatida o'rganishni taklif qilish uchun taklif sifatida qabul qilamiz. Aronovits va Jiru chegara pedagogikasini "farq va kuch koordinatalari atrofida qurilgan chegaralarda va tashqarida harakatlanadigan odamlar" amaliyoti deb ta'riflaydilar. Giroux uchun chegara pedagogikasi hokimiyat munosabatlari orqali institutlar, bilimlar va ijtimoiy munosabatlar qanday qilib chuqur yozilganligini so'roq qilishni talab qiladi. Chegara pedagogikasi talabalarni markaz va chegaralar o'rtasidagi munosabatlarni qayta ko'rib chiqishga va "shaxsning o'ziga xosligi, ijtimoiy mavqei va boshqa madaniy inshootlar o'rtasidagi ko'p, sinxron bo'lmagan munosabatlarga sezgir bo'lishga" undaydi.

So'nggi yillarda oliy ma'lumotni xalqarolashtirishga chaqiriqlar kuchaydi, ayniqsa ta'lim xizmatlari Avstraliya iqtisodiyotida muhim eksport sanoatiga aylandi. Biroq, ushbu chora baynalmilallashtirishning nisbatan tor usuli va ta'limga, xususan Xovard hukumati davrida davlat investitsiyalarining pasayishini qoplashda uning siyosiy foydaliligidan dalolat beradi. Ushbu maqolada biz o'qituvchilar ta'limiga qiyosiy ta'lim yondashuvini qo'llash orqali bunday kontseptsiyalarga qarshi chiqish

imkoniyatlarini o'rganamiz. Biz ushbu yondashuvni o'qituvchi o'qituvchilar va ularning talabalaridan xalqaro qiyosiy ishlar orqali bilim va o'ziga xosliklarning tarixiy, geografik va vaqtinchalik tabiatini tan olishni talab qiladigan 'chegara pedagogikasi' nuqtai nazaridan joylashtiramiz, shunda ularning o'ziga xosligi va kasbiy bilimlari yanada aniqroq bo'ladi.

O'tgan o'n yil mobaynida xalqarolashtirish uchun qo'ng'iroq g'arb universitetlarida kuchaytirdi, ta'lim xizmatlari endi uchinchi yirik eksport sanoati ekanligini ko'rsatuvchi so'nggi hisobotida aks Biroq, bu xalqarolashtirish harakati, birinchi navbatda, iqtisodiy imperativlar tomonidan qo'zg'atilgan bo'lib, "milliy chegaralar bo'ylab ta'lim mahsulotlari va xizmatlarini sotib olish va sotishning tor iqtisodiy nuqtai nazaridan" xalqarolashtirishni qurgan va Oliy ta'limga investitsiyalarning pasayishi o'rnini qoplash uchun tuzilgan.

O'qituvchilar ta'limi o'quv dasturini xalqarolashtirish harakatida qiziqarli va biroz noaniq o'rin egallaydi. Shu bilan birga, ushbu hokimiyat bitiruvchilardan zamonaviy talabalar populyatsiyasining ijtimoiy, madaniy, etnik, lingvistik va diniy xilma-xilligiga tayyor bo'lishni talab qiladi, davlat tizimlari va ularning o'quv rejalari talabalarni globallashtirgan dunyo va ishchi kuchiga tayyorlashga doimiy ravishda murojaat qiladi. Tez orada davlatga asoslangan o'quv dasturlarining gegemonligi Avstraliyada taklif qilingan milliy o'quv dasturi tomonidan sinovdan o'tkaziladi. Biroq, aynan shu keskinlik va oqim momentida biz chegaralarni kesib o'tish uchun yuqori imkoniyatlarni topamiz.

Milliy iqtisodiyotimiz va uning raqobatbardoshligini oshirish, jahon iqtisodiyotidagi qiyosiy ustunligimizni oshirish, milliy mahorat bazamizni oshirish va eksport sohasi sifatida ta'limni yanada rivojlantirish tushunchalaridan tashqari ta'limni xalqarolashtirish kun tartibiga ehtiyoj mavjud. Biz zamonaviy sharoitda bunday tushunchalarning pragmatik haqiqatlarini tan olamiz, shuningdek, bular oliy ta'limni xalqarolashtirishning bir-birini to'ldiruvchi va muqobil modellarini ilgari surish imkoniyatiga to'sqinlik qilmasligi va to'sqinlik qilmasligi kerakligini ta'kidlaymiz. Xususan, o'qituvchilar ta'limiga kelsak, biz ushbu yondashuvni chegara pedagogikasi sifatida quradigan qiyosiy ta'lim yondashuvi va tegishli metodologiyalarni qabul qilishda sektor uchun muhim afzalliklar mavjudligini taklif qildik. Bunday yondashuv, biz bahslash, o'z milliy va davlat sozlash, ularning intizomiy bilim va uning artikulyatsiya talabalar tushuncha oshirish turadi.

Xuddi shunday tarzda, ko'proq xalqaro oliy darajadagi tadqiqot talabalarini talab qiladi va stipendiyalar, yashash uchun nafaqalar, to'lovlardan voz kechish va infratuzilma xarajatlari uchun juda zarur bo'lgan moliyaviy yordam "yuqori sifatli bitiruvchilar va tadqiqotlar" ishlab chiqarish maqsadiga asoslanadi.- muddatli

mahsuldorlik va o'sish natijalari ". Imo-ishoralar barcha talabalarning xalqaro muammolarni tushunishini va milliy chegaralar bo'ylab bilim almashishini kuchaytirishga qaratilgan, ammo xalqaro kun tartibidagi printsiplarda milliy iqtisodiy maqsadlar ustunlik qiladi: biz xalqaro talabalar sonini, xususan, yuqori darajadagi tadqiqotlarda, ushbu eksport sanoatini mustahkamlash uchun davom ettira olamizmi va keyinchalik Avstraliyada ishlashi mumkin bo'lgan malakali bitiruvchilarni ishlab chiqaring. Oliy ta'limni xalqarolashtirish bo'yicha o'quv va pedagogik islohotlarni batafsil muhokama qilish, bu tor a dan tashqari natijalarga hissa qo'shishi mumkin.

So'nggi 40 yil ichida qiyosiy va xalqaro ta'limning keng sohasidagi tadqiqotlarning asosiy yo'nalishi jahon va global miqyosda milliy, mahalliy ta'lim hodisalarining tushuntirish hisobotlarini ishlab chiqishga qaratilgan harakat bo'ldi. Qiyosiy ta'limga jahon tizimlari yondashuvlari sifatida keng tavsiflangan ushbu tadqiqot yaqinda Jons tomonidan "ta'limning global arxitekturasi" sifatida bayon qilingan "jahon madaniyati" ga da'vo qiladigan empirik va nazariy ishlar bilan ajralib turadi. ta'lim tuzilmalari va g'oyalari tarqoq, qabul qilingan va yagona dunyo tizimida milliy davlatlarga o'tkazildi. Beyker va LeTendre (2005) dunyo madaniyati kontseptsiyasi tabiiy va muqarrar ravishda dinamik bo'lib, mahalliy, mintaqaviy va milliy omillar deyarli muqarrar ravishda uning namoyon bo'lishini shakllantirishini tan olib, bir nechta kontekstlarda global institut sifatida ta'lim kontseptsiyasida bog'langanligini ta'kidlaydilar, ammo bu jarayonlarni yaqinlashayotgan global doirada o'rnatadilar. Yoki qiyosiy ta'limning asosiy qiyosiy ustunligi shundaki, bu soha tom ma'noda chegara o'tish joylari tomonidan tashkil etilgan va qiyosiy o'qituvchilar zarurat bo'yicha ta'limdan tashqarida yurishadi. bizning fikrimizcha, boshqa hech qanday intizomiy yoki kasbiy sohada bizning zamonamizning dilemmalarini ko'rish uchun bunday keng, o'zaro bog'liq nuqta yo'q. Ta'lim bizni yo'naltiradigan langardir, lekin biz ba'zi jihatdan, masalan, iqtisodchilar yoki boshqa ijtimoiy olimlarga qaraganda, hatto o'z sohalari, qo'llanilgan tadqiqot metodologiyalari, siyosat va amaliyot haqida ham ko'proq bilamiz va bilishimiz kerak.

REFERENCES

1. Артамонова Е. И. Аксиологические детерминанты воспитания и профессионального образования // Пути повышения качества воспитательной работы в образовательных учреждениях: материалы междунар. научно-практ. конф., 19–20 сентября 2008 г. / отв. ред.
2. Бондаревская Е. В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность // Педагогика. 1999. № 3. С. 37–43.

3. Зеер Э. Ф. Психология профессий: учебник для вузов. М., Екатеринбург: Академический проспект, Деловая книга, 2003. 336 с.
4. Зинсер Р. Подготовка профессионально-педагогических работников в США // Профессиональное образование в России и за рубежом. 2009. №1. С. 86–91.
5. Интеграция учреждений профессионального образования в образовательные учреждения и комплексы непрерывного многоуровневого профессионального образования: монография / авт. кол.: Т. С. Панина, Л. П. Вашлаева, С. А. Дочкин, А. Ю. Казаков,
6. Ю. В. Клецов, А. В. Фаломкин; под ред. Т. С. Паниной. Кемерово: КРИПО, 2007. 180 с.
7. Касаткина Н. Э. Формирование профессиональной компетентности специалистов по социальной работе на основе стандартов профессиональной деятельности. КемГУ, 2008. С.11–13.
8. Кирьякова А. В. Аксиологическая концепция ориентации личности в мире образования // Вестник ОГУ. Оренбург, 1999. № 1. С. 13–19.
9. Ramatov, J., Baratov, R., Jurabayev, N., Umarova, R., & Mamajanova, G. (2022, June). Evolution of railway construction development in Uzbekistan: Past and prospects. In AIP Conference Proceedings (Vol. 2432, No. 1, p. 030011). AIP Publishing LLC.
10. Jumaniyoz Ramatov, Rozigul Umarova, Rashid Baratov, Mirshod Khasanov, Siroj Sultonov, & Fayzulla Kushakov (2022). PROBLEMS OF INFLUENCE OF ISLAM ON CONSCIOUSNESS TRANSFORMATION. Academic research in educational sciences, 3 (10), 591-597.
11. Раматов, Ж. С., Баратов, Р. У., Султанов, С. Х., Муратова, Д. А., Хасанов, М. Н., & Эрнийёзов, У. К. (2022). ЁШЛАР ЗАМОНАВИЙ МАДАНИЙ КИЁФАСИ ВА УМУМИНСОНИЙ КАДРИЯТЛАР ТУШУНЧАСИНИНГ МАЗМУН-МОҲДИЯТИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(10), 376-386.
12. Раматов, Ж. С., Муратова, Д., Султанов, С. Ҳ., Тухтабоев, Э., Кушаков, Ф., & Хасанов, М. Н. (2022). ИЖТИМОИЙ АДОЛАТ ВА ҚАДРИЯТЛАР ПЛЮРАЛИЗМИ. World scientific research journal, 8(1), 102-108.
13. Раматов, Ж.С., Баратов, Р.Ў., Султанов, С.Ҳ., Муратова, Д.А., Хасанов, М.Н., & Эрнийёзов, У.К. (2022). ЁШЛАР ЗАМОНАВИЙ МАДАНИЙ КИЁФАСИ ВА УМУМИНСОНИЙ ҚАДРИЯТЛАР ТУШУНЧАСИНИНГ МАЗМУН-МОҲИЯТИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (10), 376-386.

14. Джуманиёз Раматов, Розигуль Умарова, Рашид Баратов, Миршод Хасанов, Сиродж Султонов, Файзулла Кушаков ПРОБЛЕМЫ ВЛИЯНИЯ ИСЛАМА НА ТРАНСФОРМАЦИЮ СОЗНАНИЯ // Академические исследования в области педагогических наук. 2022. №10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problems-of-influence-of-islam-on-coding-transformation> (дата обращения: 31.01.2023).
15. Расулов, Х. М. (2020). Фуқаролик жамияти: бошқарувда номарказлаштиришнинг истиқболлари. *Журнал правовых исследований*, 5(2).
16. Расулов, Х. М. (2022). СИЁСИЙ МУНОСАБАТЛАРДА СИЁСИЙ МАДАНИЯТ. *Academic research in educational sciences*, 3(NUU Conference 2), 863-867.
17. Расулов, Х. М. (2020). ТЕХНОЛОГИИ ОБЪЯСНИТЕЛЬНО-РЕПРОДУКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (3), 45-49.
18. Расулов, Х. М. (2020). Jamoatchilik nazorati va rahbar kadrlar faoliyati siyosiy-huquqiy madaniyat ifodasi sifatida. *Журнал Социальных Исследований*, 3(4).
19. Hakim, R. (2021). Political and Legal Culture-the Factors of Stability of the Political and Legal System. *Бюллетень науки и практики*, 7(3), 281-286.
20. Расулов, Х. М. (2022). МАЪНАВИЙ ТАРҒИБОТДА ИЛҒОР ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАР. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 818-826.
21. Расулов, Х. М. (2020). Шарқ ва ғарб: сиёсий ва ҳуқуқий маданият компонентлари уйғунлиги. *ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ*, (SI-1№ 3).
22. Расулов, Х. (2022). Сиёсат–маданият, ҳодиса ва фан сифатида. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(7), 691-702.
23. Mamanovich, R. H. (2021). Civil Society: Prosperities of Decentralization in Management. *Middle European Scientific Bulletin*, 18, 359-362.
24. Mamanovich, R. H. (2022). The mass media as a subject of political and legal propaganda. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(10), 122-128.
25. Hasanov M., Tuhtaboev E. THE PERFORMANCE OF THE PERFECT MAN IN THE EASTERN RENESSANCE (ON THE EXAMPLE OF FARABI'S VIEWS) // *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*. – 2021. – Т. 2. – №. 05. – С. 1-6.